

АНАЛІЗ ФАКТОРІВ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ДОХОДІВ НАСЕЛЕННЯ

Рівень життя населення у вирішальному ступені обумовлений доходами домашніх господарств. Доходи, тобто ресурси в грошовому і натуральному виразі, які можуть бути використані на задоволення особистих потреб, податкові й інші обов'язкові і добровільні платежі, а також заощадження, становлять основу матеріального добробуту населення. Саме доходи є економічною основою задоволення населенням практично усіх своїх потреб.

Доходи населення — це сукупність грошових і натуральних коштів, що формуються за рахунок праці робітника і інших джерел та призначені для підтримки фізичного, морального, економічного і інтелектуального стану людини на певному рівні задоволення його потреб [2].

Процес соціально-економічного розширення суспільства має у своїй основі цілий ряд об'єктивних і суб'єктивних причин. З переходом до ринкових відносин в економіці цей процес ще більше посилюється за рахунок нерівномірного розподілу (диференціації) доходів.

Диференціація доходів – явище об'єктивне, пов'язане з соціально-економічними відмінностями в положенні членів суспільства у сфері виробництва, розподілу і споживання [1].

Нерівномірність розподілу доходів пояснюється тим, що доходи різних категорій населення істотно відрізняються як за обсягом, так і за структурою джерел надходження. Різниця в доходах зумовлюється фізичними та інтелектуальними здібностями людини виконувати певну роботу, її схильністю до ризику і можливостями організувати власний бізнес або працювати за наймом. В цілому чинники, що формують доходи населення, можуть бути трьох рівнів (рис. 1) [1].

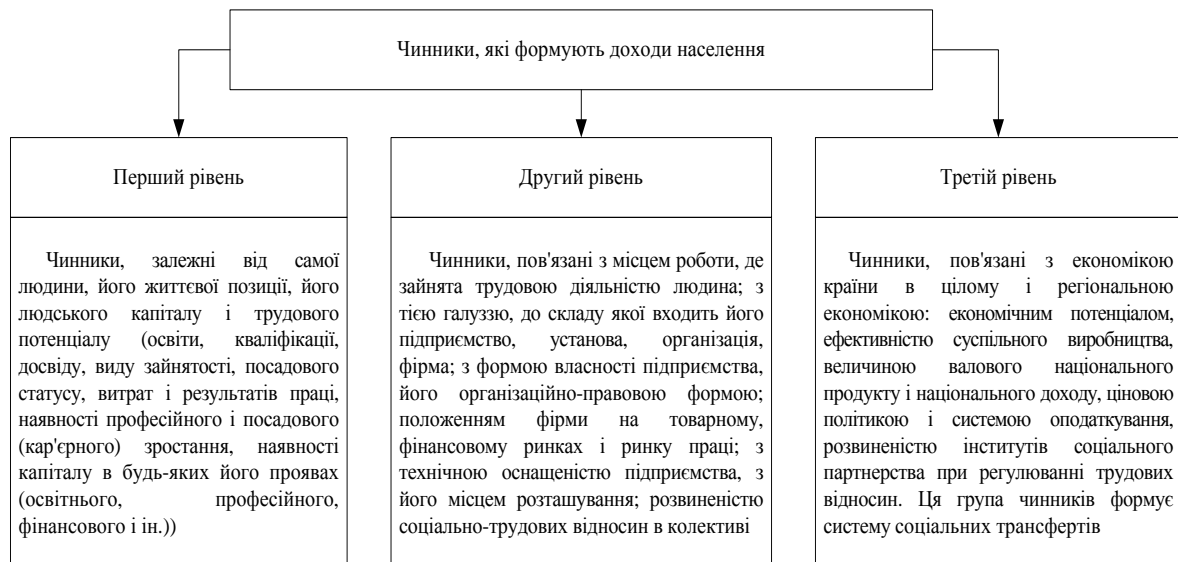

Рис. 1. Чинники, що формують доходи населення

Як видно з рис. 1, розглянуті чинники вказують на залежність доходів від відношення працівника до праці і від його заслуг, від індивідуальних і колективних результатів праці і ефективності економіки в цілому, а також на те, що має місце диференціація, розширення населення за рівнем доходів, зокрема трудових.

Диференціацію доходів можна наочно показати через співвідношення рівнів матеріальної забезпеченості — 10 % найбільш і 10 % найменш забезпечених груп населення (децильний коефіцієнт). В Україні це співвідношення становило в 2000 р. – 1,35, а у 2008 р. – 3,25.

Отже, коефіцієнт фондів в 2008 році в порівнянні з 2000 роком виріс в 2,4 рази, тобто посилилася диференціація населення за доходами.

Середньодушові доходи в 2000 році склали 282,42 грн., а в 2008 році – 1074 грн., при цьому 50 % населення отримували дохід в розмірі у 2000 р. - 274,64 грн., а у 2008 р. – 924,07 грн. Як бачимо за 8 років сильно зросла диференціація доходів населення, цей факт підтверджують і коефіцієнти Лоренца та Джині. Коефіцієнт Лоренца виріс з 0 до 0,6, а коефіцієнт Джині з 0,04 до 0,26.

Зміни в доходах населення і розшарування суспільства приводять до самих негативних наслідків. Створюються верстви людей, що знаходяться за межею бідності, що неприпустимо в розвиненому суспільстві. Відбувається моральне розшарування суспільства на «своїх» та «чужих», втрачається спільність цілей, інтересів, відчуття здорового патріотизму. В результаті ділення суспільства, населення регіонів і окремих громадян на багатих і бідних, виникають міжрегіональні і, навіть, міжнаціональні суперечності, що приводить до руйнування єдності України. Крім того, відбувається відтік кваліфікованих працівників в сфери, що не вимагають відповідних знань, в результаті чого погіршується освітній, професійний потенціал суспільства, наукоємні галузі деградують. В результаті низького рівня життя знижується трудова активність населення, погіршується здоров'я, знижується народжуваність, що приводить до демографічних криз [3].

Основні фактори, які впливають на диференціацію доходів населення зображені в табл.1.

Таблиця 1

Фактори, які впливають на диференціацію доходів населення

№	Позитивні фактори	Негативні фактори
1.	Збільшення накопичення окремих груп населення, які вкладають капітали в економіку країни і тим самим пожвавлюють інвестиційну діяльність	Виникає верства “нових” багатіїв, яка характеризується не тільки небувалим рівнем своїх доходів, але й високою концентрацією майна (зокрема, нерухомості, престижних авто тощо)
2.	Пом'якшення впливу кризи на рівень життя, за рахунок джерел, що офіційно не враховуються	Формується “соціальне дно”, яке відзначається не тільки низьким рівнем матеріальної забезпеченості, але й частковою соціальною деградацією та, фактично, соціальною ізоляцією і дезорієнтацією населення
3.	Формування нового менталітету людини, більш пристосованої до самостійного пошуку способів існування, не оглядаючись на "турботу держави"	Залучення широких верств населення до сфери кримінальних стосунків (ухилення від податків, взаємодія з рекетирами тощо)

Нерівність доходів серед усього населення може досягати величезних масштабів і тоді вона створює загрозу для політичної і економічної стабільності в країні, тому практично всі розвинені країни світу постійно реалізують заходи по скороченню такої нерівності.

Список літератури: 1. Жеребин В.М., Романов А.Н. Уровень жизни населения. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2002. – 592с. 2. Остапенко Ю.М. Экономика труда: Учеб. Пособие. – 2-е изд., - М.: ИНФРА-М, 2007. – 272 с. 3. Панчишина С., Савлука М. Доходи та заощадження в перехідній економіці України. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2003. – 406 с.